

קמה שיר ויואב גלבוני (עורכים)
אנא: אנתולוגיית טיפול
 הוצאת קתרזיס, 2022, 237 עמ'.

ד"ר נועה גור־אריה¹

"היום אני הולכת לטפל באישה / שכנראה יותר רע לה / מלי... // השירים מנחמים הרבה יותר / מהפסיכולוגיה בגרוש שלימדתם אותי / כדי שאוכל לטפל, אבל / אין בזה ממש. // היום אני רוצה לטפל בכלם / עם השירים. / הם עושים הרבה יותר טוב / מאמא טובה דיה / (אני מתנצלת על הבגידה שלי אבל / לא לוקחת את המילים בחזרה)" (משי פרץ דרוו, עמ' 176).

ברוכות וברוכים הבאים לעולם שבו הסיגר הוא לא רק סיגר, העצמי כוזב, האדם מחפש משמעות והדרמה היא של הילד המחונן" (1), כך בהקדמת אתר "המגדלור" לספר "אנא: אנתולוגיית טיפול". אנתולוגיה זו מונה שירים של 92 משוררות ומשוררים ישראלים, ובהם: רוני סומק, אלון ארד, אורין רוזנר, חיה לוי, נעה וגנר, אורית קולפשוטוק, סמדר וינשטוק, חיה משב, גיא עינת, קמה שיר, מאיה ויינברג, נאור יצהרי, קרן קולטון, יעל שריר, ועוד קולות מוכרים לצד קולות חדשים. בנוסף, כוללת האנתולוגיה את המאמר "השירי בחדר: קריאה בשירי האנתולוגיה 'אנא' מאת גיא עינת, קרימינולוג קליני, משורר ועורך.

הספר יצא לאור בהוצאת קתרזיס וראה דפוס כבר בשש מהדורות ב־2022. בדברי הפתיחה לספר כותבים קמה שיר ויואב גלבוני, כי "טיפול הוא מרחב בין שניים (ולעיתים יותר) הנוגעים זה בנפשו של זה בבטן חשופה ומאחורי סורגים. שניים הנמצאים יחד, אבל כל אחד לעצמו; מרחב דמיון-מציאות הנע בזמן, אולם מוגבל בו. עולם בינאישי ייחודי בעל עוצמות רגשיות אדירות ובו כמיהות, כעסים והשלכות" (עמ' 5). 'אנא' היא אסופת שירה עברית עכשווית המבקשת, לדברי העורכים, לחשוף דבר-מה מהמתרחש מאחורי הקלעים של חדר הטיפולים, ומתוך עולמם הפנימי של מטופלים ומטפלים וביחסים הנרקמים ביניהם. האסופה עצמה נפרשת כמעין שיח בין השותפים לחלל הטיפול, בו מתקיים אחד הקשרים האינטימיים והעמוקים ביותר שיש לעולם להציע, המגיע בה-בעת בלוויית בני לוויה בלתי נסבלים, כחלקיות, מוגבלות, מפגש עם מציאות, אנושיות וכאב.

באנתולוגיה 12 חלקים, שנפתחים כל אחד בכריכה ובה פיסקה מתוך אחד השירים-הנושאים. יש בהם ניסיון לחלוקה לנושאים, אך בתחושת, בקריאה מעמיקה ניתן להבחין כי ניסיון זה הוא מלאכותי בלבד, וכי הנושאים לרוב מתערבבים ושזורים האחד בשני, בין אם נכתבו על-ידי המטופל ובין אם על-ידי המטפל. עדשות הקריאה שלי כמובן אינן אובייקטיביות, ועיני ונפשי נמשכו לשירים הנוגעים לתכנים המעסיקים אותי רבות לאורך שנות לימודי וההכשרות

¹ אשדוד.

noaga6@gmail.com

השונות, הן כמטפלת והן ממקום משכבי על ספת האנליזה. אנסה להתייחס לחלק מרשמי, באמצעות חלוקה מלאכותית (ומצומצמת) משלי לתמות מעולם הטיפול, תוך התייחסות חלקית מדי לשירים ספציפיים. עם זאת הספר מביא יריעה רחבה של שירים, ומסע של קריאה מלאה ואיטית בין דפיו מומלץ בחום.

"אם תפגוש אדם שבור / שב איתו / על סף השבר הארוך / אל תנסה לתקן / אל תרצה שום דבר / בראה ובאהבת הזולת / שב איתו / שלא יהיה שם לבד" (סמדר וינשטוק, עמ' 21).

שירים רבים באנתולוגיה מבקשים לספר על קשר, על יחסים, על רגעים, על קירבה ועל החזקה נפשית. במיוחד לכדו אותי שיריהן של חנה אזולאי ויפעת הראבן שכתבו למטפלת שלהן: "אני מדברת איתך / בלילה ובפקק האינסופי / על כביש ארבעים ובמקלחת / כשאין אף אחד / מסביב וכשאני / מסתובבת בבית באשמורת / תיכונה, מתהפכת / בלילות סמיכים. אני / מנערת את החושך, / מעבירה תחתיו אברים / אברים. עץ האגוז עדין / עירום, השזיף רווי חורף, / ידי עדין כורעות תחת / הכביסה, הסירים, שעמום / הילדים והמחשבות שכבר / אי-אפשר לשאת... // בסוף אני חוזרת אליך שתשאי אותי / שוב ושוב ושוב, / שתגידי לי ככה זה / בדיוק / ככה זה" (חנה אזולאי, עמ' 17). יפעת הראבן מצטרפת בשירה המרגש: "אני מניחה בינינו עורבים, / את מחזיקה עורבים. / אני מניחה בינינו זאב, / את מחזיקה זאב. / אני מכבה את האור, מדליקה, מכבה, / את נחשכת, מוארת, נחשכת. / אני עושה דברים ואת בעצמך דברים. / אני ספינה של דברים ואת ים... // אני מניחה בינינו שתיקה, / את מחזיקה שתיקה. / אני גוררת אליך דברים ומניחה אותם בינינו, / את פותחת את הדלת ומחזיקה". (עמ' 16). קמה שיר מוסיפה באופן נוגע: "אדם זקוק למרחב נפשי לשכון בו. / להצטנף לכדור בתוך מישהו אחר, / להיות בו ילד, / להיכנס אליו ולהישאר. / או כורסה, / כורסה לשקוע בה, / שתהיה רכה ועוטפת / שיוכל להנמיך את ישיבתו בתוכה / במצבי משבר, / ובלבד שמול הכורסה ישב אדם" (עמ' 25).

"צרכני ההקשבה // שלוש מאות חמישים שקלים / לפגישת חמישים דקות בישיבה. / עבורנו את אחת, / תחליף אהבה. // כאשר אנו יוצאים מהחדר / מסופקים, מרוקנים, / נכנסים למכונית ונוכים / את ממתניה ללקוח הבא" (עדי פלג שריג, עמ' 107).

לצד היות הטיפול 'מצרך צריכה בסיסי' עבור כל אדם באשר הוא אדם, השירים באנתולוגיה מבטאים רובם ככולם את מורכבות הקשר הטיפולי, ואת הכאב נוכח הגבולות שהוא נושא עימו, במה שאבחר לכנות 'המשולש הקדוש: זמן-שלום-משאלה'. דוגמה מייצגת לכך מצאתי בשירו של נאור יצהרי: "השגתי מחיר טוב אצל הפסיכולוג // ביקש שלושמות חמישים / אמרתי מאתים חמישים / כמו פעם קודמת שהייתי אצלך בדיכאון // סגרנו על שלושמות / ושהוא לא יאמר לי מה שאני לא רוצה לשמוע" (עמ' 72). כהמשך אליו, ניתן לראות עיסוק נכבד בתמה של זמנו הקצוב של המפגש, לצד נושא התשלום ובשאלות משמעויותיו של הקשר נוכח אלה. מספר דוגמאות בולטות: "... המחוגים מכריזים על סוף, / את משלמת על כל מילה במזומן ויוצאת אל הרחוב" (רוזי גולן, עמ' 20). "... יש שעון חסר סנטימנטים / שדוחק בי לקום. / אני משתנה עוד דקה אחת / להיטיב את אחיזתי / בטרם ישמטו מידי, / בטרם אתמוטט לדרכי" (עידית יוגב אשכנזי, עמ' 29).

בריאות, / ויסות רגשי ומודעות. / אולי באמת יש לי מצבור בעיות ענקי, / אבל לפחות הרכב שלי הרבה יותר נקי" (בת חן שניידר, עמ' 121).
בת חן שניידר הנהדרת בועטת ומורדת בשירה, ומפגישה את הקורא עם דבר אנושיותו המאכזבת של המטפל. שירה היווה גשר עבורי לשירים נוספים שהתייחסו לחלקיו הסובייקטיביים של המטפל. אנושיות המטפל בדמות הסובייקטיביות שלו הודרה מן השיח באופן מכוון על-ידי פרויד וממשיכיו, ושובה אליו רק בעשורים האחרונים, בעיקר דרך השיח האינטר-סובייקטיבי. לשני קצוות אלה השלכות מורכבות על הטיפול, שקצרה היריעה מלהכילן, אך ניכר כי הן באות לביטוי, כמעט אם לא בכל אחד מן השירים באנתולוגיה. יעל קידר כותבת למטופלת שלה: "בסוף עוד ניפגש בתור לממוגרפיה, / בתור לאספת הורים, / בתור המאחרים לתיאטרון. / "מי אחרון?" את תשאל, ותגלי אותי. / בקליניקה אנחנו זו מול זו. / וכשאני רוכנת לעברך ולעברך, / זו דרכי לומר לך שעכשיו תורך" (עמ' 160).

כדור בכניסה לביתי, רכב מבולגן, תור במכולת, גינת השעשועים עם הילדים וחוף הים בקיץ, הפכו פוטנציאל לחווית חשיפת היותי אדם כל פעם מחדש, והציבו אותי רבות בתחושת אי-נחת. הרהרתי בפגישה טרייה עם מטופלת יקרה לליבי, שנחשפה לרגע כזה לא מזמן, וכאבה מאוד את עצם היותי אנושית. במוחי הקודח הקדשתי לה את שירה של יפעת הראבן שכתבה: "איפה את שמה אותי / כשאני לא איתך? ... / את כל חלקי, איפה את שמה? ... / איפה את מניחה את החוטים שאני פורמת מתוכי ומגישה לך? ... / מה את עושה עם השבבים שניתזים בינינו, / ... יש לך כבר אוסף רציני של אני? ... / באמת אני שואלת. לא סיכמנו את זה כשהכרנו. לא הנחנו את זה על השולחן. / מה את עושה איתי כשאני לא איתך?" (עמ' 114).

שירה של רוזי גולן עוסקת בהקשרים דומים ופונה אל המטופל והמטפל יחדיו: "בכל יום שלישי בשעה עשר באותו החדר. / את רוצה קפה?" הוא שואל. / אתם מתיישבים בשתיקה. / בינכם גדר הפרדה. / בכל זאת לך תדע / מי ירצה להסתכן למי. // הוא שואל שאלה. / הוא שואל את כל מה שלא העז את עצמו לשאול. / כל פסיכולוג צריך פסיכולוג, את חושבת ועונה. / הוא שואל עוד שאלה, ואת לא יודעת / או אולי מסתירה. / את מנסה לדמיין אותו על הספה בבית בטרנינג דהוי / אבל זה לא מסתדר. / הוא לא כמוך, סתם בשר ודם, / הוא משהו אחר. / המחוגים מכריזים על סוף, / את משלמת על כל מילה במזומן ויוצאת אל הרחוב. / עסק מפוקפק, את חושבת, / ושוב חוזרת" (עמ' 20).
עסק מפוקפק הוא כנראה עבור שני הצדדים שנותרים פעמים רבות באנושיותם ובבדידותם. נטע-לי משיח כותבת על המטופלת שלה, " ... בלי שהיא יודעת, / גם היא מטפלת בי" (עמ' 175), ויעל שריר פונה למטופלת שלה, שרואה בה אלוהים ואת סיכוייה להינצל: "כל הזמן איתה / רציתי רק לחוש: / איך רואה דבר / אני עצמי טובעת" (עמ' 131). חני קלנר-נחום כותבת בשירה, " ... ואם דלתי תיפתח, צערם ישפך בחדרי. / אם רק אשאל – מה שלומך? / צערם יציף אותם ואותי. / וכשהם יצאו מעט מצערם יישאר בליבי. / והם כה רבים. / צער העולם על כתפי, / צער העולם מציק, / כמעט מטביע אותי. / מחכה שיגמר היום. / ברשימה של מחר כבר הצצתי..." (עמ' 140).

"... שמש מקיפה את כדור הארץ בחמישים דקות / ויש לשוב מארבע רוחות הזמן אל בקתות החומר, בטרם יחשיך. / או מוטב – הניחי לי לישון / על מרבדים שלרגליך, / תחת עיניך בחום המדורה / שהדלקת בטרם נכנסתי לחדרך, / ותקתוקי השעון – / הלמות הלב – להניח עליהם ראש. / אנא" (שירי פריזנט-פסל, עמ' 26). " ... זה טקס מיסטי של חמישים דקות / ותמיד קצת יותר / מחמת הנטישה, בשם האבחנה. / מתפללת שיהיו לי חמש דקות להזדהות ולהשליך, / להספיק לבכות בכניסה למערך הפסיכולוגי / ולגחך שזה כמו לעשן מחוץ למכון ריאור, / לנגב רק בממחטה אחת, שישאר למי שיבוא..." (אסתר וולק, עמ' 40). " ... זו מערכה סוערת בת חמישים דקות / בכוס של מים על שולחן, / מתעופפים בה רידיים של טישו / נשלפים כמטפחות קוסם צבעוניות, / וארבע מאות וחמישים שקלים / וציפיה לגאולה" (רן שייט, עמ' 45). " ... בתום השעה, לפני חזרה, / עד שתגדל עוד הפקעת שסחבת בקושי עד הנה, / וצאי חזרה אל הרחוב" (רוני יעיש, עמ' 63). " ... אני מכריזה: c'est moi, אבל אני מתחזה גרועה. / היא מיד רואה ומשלחת אותי בדיוק בתום השעה. / עכשיו אני רוצה רק לבכות ולישון, / אבל צריכה ללכת לעבודה ולהתעשת" (אורית נוימאיר פוטשניק, עמ' 68). " ... הנה: נקודת מפנה. אני יודעת שאני אחרונה. / את מתפתה. ניצחתי. את השעון הבנונה" (אורית נוימאיר פוטשניק, עמ' 79). "היא האם הנכספת / ואני התינוקת, / פניה טובות, אבל אז / הזמן תם. ניפגש בעוד שבוע..." (תמר לור, עמ' 85).

מגבלות הזמן מוזכרות גם ברוח הזמן והתקופה דרך מפגשי הזום שהפכו מודרניים יותר ויותר, כך למשל בשירה של רות גרוסמן-דוד: " ... בימי שלישי בצהריים אני עוצרת מכל מלאכתי / לזמן קצר, / מתפרקת ומתחברת למול מסך המחשב. / קולה הרך, כוס המים המונחת לצידה. / אני רוצה להושיט יד וללגום ממנה, / לטעם שלה" (עמ' 44).

בנוסף לחלקיות הזמן והמקום, ניתן לראות עיסוק נכבד גם לאופן בו המטופל נאסף בסיום המפגש (או לא), יוצא אל הרחוב, עובר באחת ממציאות פנימית למציאות חיצונית, וכיצד נותר המטופל פעמים רבות עם משאלות להתמזגות ללא גבול, כמו למשל בשירה של עטרה אגמי בייסרמן " ... תהית בינך לבינך, / לו רק היה זה אפשרי, / שתבוא לביתך ותלון לצידך, / תרחיק את הצללים שעל קירות נפשך, / תיטיב את שמיכתך, תספור / נשימותיך..." (עמ' 91).

אל מול משאלות אלו, איזכור בודד ניתן לגבולות הזמן כשומר על נפש שני השותפים למסע: " ... אז בינינו, אתה זורק את המציאות כמו חבל הצלה / כי הנפש היא תהום לא מסופקה. / אוכלת גם כשאינה רעבה. / ורק השעון בורא לה תחתית. / העיניים האגמיות שלך / דרכן אפשר לצלול למרחקים / חוזרות לפתע ומביטות בעיגול המחוגים. / בזריות אני קופצת מתוך המים, / עוטפת את הנפש במגבת סדר הדברים / וגם אצלך משהו נרגע" (חיה משב, עמ' 88).
"מפתיע שאחריי ששילמתי לך כזאת בוחטה / את עדיין נוסעת בסיטרואן ישנה וחבוטה / ועוד מחנה אותה בסוף הרחוב. / כנראה שגם לך יש בושה לסחוב. // שני בוסטרים מאחורה, ורוד וכחל, / כתמי במבה ושוקולד מגלים את הכל / (חרטתי לך באבק על השמשה) / "עשי טובה, נקי אותי בבקשה" / על הדשבורד כלב כמוני שרק מהנהן, / ליד בלם היד קולה וציוד למעשן. / הטישויים מרוחים בבכי שלך, / של לבן זרוק מאחור, מלוכלך. / ומסתבר שהחיוך החם והנשי כל כך, / הוא בעצם רבלון נטורליומן בגון לילך. / ואת כל הזמן מדברת אתי / על סלף-יקר,

ובפוטנציאל המרפא שלו, לצד אזורי סכנה ושחזור טראומתיים שהוא טומן בחובו. האנתולוגיה מחברת את הקורא לרשימת מכולת ארוכה ואפלה ובה מושגים כמו, תלות, נזקקות, אידיאליזציה, חרדות נטישה, השלכה, קנאה וצרות־עין עד כדי משאלות סאדיסטיות, תחרות ושליטה, לצד כמיהה וערגה לקשר קרוב וצמוד, משאלה לחום ולמגע של נפש בנפש ועוד ועוד. ניכר כי "גבולות הקשר הטיפולי נבחנים שוב ושוב בשירים שלפנינו (כמו במציאות) ונראה כי גם המטופלות וגם המטפלות עסוקות במרחב העמום שבין הקשר הסימבולי לממשי" (עמ' 222), וכי אלה באים לביטוי בעיקר באמצעות השיח על מגבלות הקשר הטיפולי המוגבל בזמן ובמקום ותלוי תשלום, והמכאיב בחלקיותו. מקום ייחודי ניתן באנתולוגיה להיות המטפלת/ סובייקט השואף גם הוא להכרה, כאשר "המטפלות... נעות מעמדת הלוח החלק ומאפשרות חשיפה אל תוך עולמן הפנימי" (עמ' 220). וכך, "ישנו ייצוג נרחב להתפרקות הדמות הטיפולית, ובכך, באופן סימבולי חותרת אנתולוגיה זו תחת ההיררכיה שביחסים הטיפוליים" (עמ' 220), ומתקיימים בה "רגעים מזהירים של חשיפת עולמה השביר או הפצוע של המטפלת" (עמ' 220).

הספר זכה לביקורת נרחבת במדור ספרות בעיתון "הארץ" שכתבה שני פוקר, משוררת, עורכת ספרותית ומבקרת שירה ישראלית, אשר 'עשתה ממנו סלט קצוץ דק', בעודה כותבת כי "הגיע הזמן להוציא את השירה מחדר הפסיכולוג", וכי "אנא", אנתולוגיה חדשה של שירי טיפול, מסמנת את שיאה של מגמה שיצאה משליטה". עוד היא מוסיפה ואומרת "החשיפה של חדר הטיפולים... נעשתה לקונוונציה כה פופולרית וצפויה, עד שהגיע הזמן לתהות על נגיסתה של דת צעירה זו בשירה העברית... לבד מהשפעותיה הכבירות של הפסיכולוגיה על חייו, נראה שיש כאן מודל קבוע שחוזר על עצמו בצורות שונות... כמיהה לאהבה מדמות סמכותית, שאינה יכולה להחזיר לנו אהבה כפי רצוננו... גם הכנות המאפיינת את שירי הטיפול... היא כנות הממושמת כמעט תמיד בתוך הסטריליות של חדר הטיפול. ההפקרות נשמרת בתוך המערך המסדר והמגן". לדבריה של פוקר, "מה שמעניין הוא שהשירה המתמסרת לפסיכולוגיה חושפת שוב ושוב, את חדלות האישים של הפסיכולוגיה, את חוסר הרחוניות שלה, את צרות המבע שלה, את אי־החלימה שלה על אפשרות של גאולה ותיקון. שוב ושוב מובע באנתולוגיה חוסר האפשרות להצלה ובכל זאת, ברוח דקדנטית, אין חרך שבו נכנסת אפשרות אחרת מלבד ללכת, שוב, לפסיכולוגית". עוד היא כותבת "הבעייתיות הגדולה יותר בהקבלה הנעשית שוב ושוב בין הטיפול לשירה היא בערוב שבין תהליכי הכתיבה לתהליכי הריפוי. אין ספק כי קיימת אפשרות זמינה למדי להאמין שהשירה היא תרפיה לנפש – ולעתים היא באמת כזאת – אך ביסודה אין לה כל עניין בתהליכי ההבראה הנפשיים. התביעה העיקשת לכנות ולאוטנטיות בחדר הטיפול, למשל, היא תביעה הכרחית לחדר הטיפול, אך בשום אופן אינה משרתת את השירה". ומוסיפה "על אף שנכללים בה גם משוררים ותיקים, ברובה המכריע היא מציגה שירה בוסרית מאוד. שירים המשוחחים עם הפסיכואנליטיקאים, הפסיכיאטרים והפסיכולוגים באופן כה ישיר בסופו של דבר מקבילים בין הדיבור הטיפולי לדיבור השירי", וכי "בשלות שירית נמדדת ביכולת של הכותב לצאת מגבולות העצמי... שירי הטיפול, גם הטובים ביותר, בסופו של דבר מעמידים בפנינו עולם קלאוסטרופובי שכולו מראות לאני; עולם בלי שמים ובלי אלוהים".

שחף ארז מצטרף אודות בדידות המטפל: "כשאנשים שומעים על עיסוקי באור היום / הם בודקים את שקיפות עורם, כאילו הייתי מכשיר רנטגן (לקוי), / אך במהרה מישירים מבט, כמו נהר שהגיע לקצה, / ומספרים על יד שמסרבת להרפות, על עלה שנשמש אל תוך רוחו, / על ילד שמחפש למלא את תוכו. // ואני בכלל רציני מישוהו לדבר איתו / על קופון לארוחת הבוקר, / על הסרט החדש של טרנטינו, / על חופשה בבית מלון / עם חלון שפונה לירח" (עמ' 156). ולבסוף, מילותיה של קמה שיר, שאוספות בעיני, באופן נוגע ומרגש את חווית בדידותם של מטפלים: "איש יושב על כורסה / ולפניו מתחלפים סיפורים / והוא זוכר / עיניו הכחולות מקשיבות / פניו מאדימות במבוכה (כשמתאים). // איש יושב על כורסה / ולפניו אנשים מתחלפים / כמו שעון / והוא מחזיק עולמות / והוא מחזיק לב. // איש יושב על כורסה / ובסוף יום מקפל את לבו פנימה / סוגר את הדלת / ונשאר לבד" (עמ' 130). שירים אלה מעניקים תוקף והכרה לבדידות המטפל, ובהיותם כאלה, מצאתי אותם מנחמים ומפיגים אותה עבורי במעט.

"קראתי מאמר / על פסיכואנליזה / כתרגול רוחני / על אקסטזה ועל סבל / על האחר ועל האני. // וזיהיתי מילה אחת כנה / בתוך המונח המקצועי / מילה שמחזיקה תפילה שלמה: / אנא" (נועה שמואלי, עמ' 30).

'בסוף בסוף', נדמה כי האנתולוגיה פורשת בפנינו את האופן בו מטופלים ומטפלים כאחד מבטאים משאלות רבות למפגש קרוב, לקשר ולהכרה זה באנושיותו של זה, תוך שהם כואבים את מגבלות הקשר הטיפולי, ובאותה נשימה צמאים לו ומבקשים את המשכיותו. שירים רבים מבטאים זאת בתמה שביקשתי לכנותה 'תפילה לקראת סיום'. הנה שניים מתוכם, הראשון, של מאיה ויינברג: "... אני מספרת לך רק את מה שמותר ומעט מדי מהיתר. /... ואפילו שאת מבוגרת ואפילו שהשעה נמסה ונשפכת ואפילו שאיני בתך ואינך אמי ואפילו שכל / מערכת יחסינו השלכתית ואפילו שאם אמות את תמשיכי וגם להיפך, אנא אל תתני לי ללכת" (עמ' 70). ולצידו, שירה של ליטל קפלן: "אנא אנליזה, / השמיעי את קולי / כי קולי רעב / ובשרי הצמא עטוף / באפידרמיס משוגע. אנא אנליזה, / דרשי את הדבר / המבקש להיפרע, / בעד כל מה שנאטם בדם, / בעד כל מה שלא ראה אדם מלבד אני, אנליזה, / אין בי זמן, עשי בי זמן, נגמר הזמן־אנחנו־צריכות־לסיים // עכשיו אנא אפנה" (עמ' 67). השירים נכתבו כמעין תפילה של המטופל, אך אני סבורה כי זוהי תפילה המשותפת לשני השותפים לקשר.

רשמים אחרונים וסוף דבר

"אנא" – אנתולוגיית שירה עברית, מעניקה הזדמנות לקוראיה לשוטט במרחב הטיפולי האינטימי והסגור וכמילותיו של גיא עינת באחרית הדבר "להיחשף לנימים העדינים של היחסים הטיפוליים" (עמ' 218). השיח באנתולוגיה רחב עד מאוד ונוגע בנושאים כמעט בנאליים, אך באופן קרוב וחוויתי שמאפשר להיות לרגע 'זוב על הקיר' בחדרם של אחרים, ובמובן זה, בהיותי צפונה שעות על גבי שעות בקליניקה, היתה עבורי הקריאה חוויה מרעננת ומפיגת בדידות. השירים נוגעים כפי שכותב גיא עינת באמביוולנטיות סביב הקשר הטיפולי,

מוכרות ובנאליות, ולשקוע בהן, ולעתים אני מצליחה לחשוב מחוצה להן – זהו המפגש האישי שלי עם האנתולוגיה. הרהרתי בחוויות החופש שמעניקה השירה לכותב ולקורא כאחד, ללא קשר לאיכותה הפואטית, ובמובן זה, ניכר כי השותפים לאנתולוגיה העניקו לעצמם דרוור בביטוי מחשבותיהם וייצריהם עד לקבלתו של ספר בעל תוכן בועט, מרדני, מצחיק, מכאיב, נוגע, מרענן ובנאלי כאחד. שילובם של אלה הופך אותו מהנה לקריאה ומעורר למחשבה.

האנתולוגיה שלפנינו מחזיקה חיבור בין עולם הטיפול לעולם השירה, תוך שמבקשת לגעת בסוגיות יקרות מחדר הטיפול. בפתח הדבר כתבו העורכים קמה שיר ויואב גלבו, כי בספר קיים "מקום למילים שנוטות להיעלם מאחורי הסורגים ולא להיאמר בחדר הטיפולים" (עמ' 6). אינני מסכימה עם אמירתם כלל וכלל. יתרה מכך, השירים מעניקים בעיני מקום לסוגיות שדיון בהן בתוך חדר הטיפול מהווה הישג נפשי התפתחותי. עם זאת, ניכר כי אין לכך הד ציבורי רחב מספיק. כך בעיני, חשיבות רבה לספר, לא כספר שירה בעל 'עושר פואטי', אלא בהיותו כזה המעניק הד ועד למתרחש בחדרי חדרים, במסעותיהם של הנוסעים בזמן, במשך 50 דקות.

ספרות:

1. אתר מגדלור – <https://www.hamigdalar.co.il/>
2. עיתון "הארץ", 17 בנובמבר, 2022.

ולבסוף טענתה – "אי אפשר להתעלם מהסיטואציה הכלכלית. רצונה של הנפש למרפא, רצון שהיא מוכנה לשלם בעבורו וביוקר... הוליד דמות משוררית חדשה: המשורר הלקוח.. היא לא חושבת כלל מה היא יכולה לתת, אלא רק לקבל. וגם זו שאלה שצריכה להישאל: למי פונה אותו שיח פנימי-בורגני, מעין מטא-וידוי על הוידוי בחדר הטיפול, שמעניין (אם מעניין) מעטים בלבד? זוהי צרות המבט של השירה התרפויטית – היא לא מאפשרת לאיש אחר, מלבד הכותב עצמו, להישען עליה", ולסיום חינני של ביקורתה, מציינת פוקר, "גילוי נאות: אני במשבר עם הטיפול הפסיכולוגי שלי, וגם זה בנאלי" (2).

בעוד שעמדה ביקורתית מבורכת בעיני במציאות החיצונית, 'בעולם הגדול', היא בוודאי מוערכת ומהותית עד מאוד ביחס למתרחש בחדר הטיפול. עם זאת, לא יכולתי שלא לתהות מה היו מחשבותיה של פוקר על האנתולוגיה בזמן אחר. נשענתי בליבי ובמחשבותיי על הקושי שלה להישען על הפסיכולוג שלה, על רקע "המשבר הבנאלי" ביניהם. גם במילות הסיום שלה – ביקורת על היות משברים בטיפול כה נדושים. אולי אכן הם כאלה. יש לקוות שפוקר צלחה את המשבר הבנאלי עם הפסיכולוג שלה, ומעניין היה לשמוע את מחשבותיה אודות השירה והתוכן באנתולוגיה ואודות החיבור ביניהם בשנית, שכן ניכר כי מחשבותיה חדות וחריפות וכי דברי טעם בפיה.

אינני מבקרת שירה וזה איננו תחום מומחיותי. אני מטפלת קטנה מן השורה, שנוטה לעתים להתערבב עם קונספציות